

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ltrs.

ADRESSE:

«İdjtihad» Constantinople

Téléph. St 865

XXIV ème ANNÉE

1 Mai 1929 No. 272

İCTİHÂD

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î,
SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüsha] Türkiye için 2 bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 272 — 1 Mayıs 1929

BİR AHLAKIN İCMALI

Yazan: J. M. Guyau

V

Cihan, gerek eyilik gerek fenalık ci-
hetlerle niha'i bir eser değildir; sureti
mutlakada fenalık olmak yine bir şey
olurdu, mutlak ise bu cihana a'it olma-
yan bir şeydir; ta'kip ve elde edilen bir
maksadı gören bir kimsenin hoşnutluğunu
bu dünyada bize hiç bir şey his ittir-
mez. Her şeyi mevcutların kendi liyaket
ve meziyetlerine ait binnefs hareket [Spon-
tanéité] lerine terk etmek planı da dahil
olduğu halde cihanda bir plan göster-
mek gayrî mümkün dir. Cihanın gayesi
asla bizde değildir, nitekim bizim evvel-
den mu'ayyen gayemiz de cihanda değıl-
dır. Hiç bir şey tespit edilmiş, tanzim
edilmiş, evvelden ta'yin edilmiş değildir;
esbabın yekdiğerlerine iptidai ve evelden
mukadder bir intibakı [Adaptation] asla
mevcut değildir.

Bu intibak, evvelâ, şe'nî âlemiden
mukaddem mevcut bir fikir [Idée] ler
cihanı, bir mi'marın yaptığı gibi verilen
plan üzerine eşyayı tanzim eden bir
Demurge istilzam ederdi. O zaman kâ'inat
bütün piyesleri birbirinden ayrı olarak
inşa edilmiş olan ve yekdiğerine rabt
edilmekten başka bir şeye ihtiyacı ol-
mamış olan ba'zı sergi saraylarına ben-
zerdi. Fakat hayır: kâ'inat, daha ziyade
hey'eti umumiyesile meşgul olmayarak her-
kesin kendi kendine işlemiş olduğu acip
binalardandır; işcilerin adedi kadar gaye-
ler ve pilanlar vardır, şâhâne bir intizam-
sızlıktı; fakat böyle bir eser, sureti mut-
lakada takbih veya medh edilemeyecek de-
recede vahdetden fazla mahrum bulu-
nur. Onda bir idéalın tam bir hayyizifi'le
çıkışını görmek, idéalını ve binaen a-

leyh kendi kendisini aşğılatmaktır; bu bir
yanılmadır'ki bir kabahat ola bilir. Bir al-
lahı olan kimse, allahına dünyanın halıkı
yapmayacak derecede, ihtiram etmelidir.[*]

II — Op'timism in melce'i şahsî laye-
mutluktur, ki allahın büyük i'tizar olur.
Layemuluga i'tikad her nihâi fedakârlığı
kaldırır yahud, hiç olmazsa bu fedakârlı-
ğı az bir şeye irca' eder. İmtidadın na
wüténahiligi önünde izzet bir noktadan
gayri şey görünmez ve hayati hazırdaki
kıymetini garib bir suretde zayı'eder.

Mutlak vazife ve layemutluk fikirleri biri
birine sıkı bir suretde bağılıdır: şu'urda â-
mâde vazife spritüalistler için ensali hay-
vaniyeye seylinde ferdin mümeyyiz dam-
gasını hatemi hükümrânîsini, gayeler sil-
silesinde [Regne de fins de] hususî bir
mevki'e hücceti selahiyyetini teşkil eder.
Eger bilaks mutlak vazife bir mevhumu irca'
edilirse, layemutluk başlıca hikmeti mev-
cudiyetini zayı'eder, insan diger bir mev-
cud gibi bir mevcud olur: dağ başında,
yükselerek tebdili suret eden ve semada
tâyeran halinde ilâhî resullarla hem sevi-
ye görünen hazreti 'İsâ gibi başı bir sirrî
ziya içinde bulunmaz. Bu vech ile layemut-
luk ahlakın ve dinin daima başlıca mese-
lesi olmuştur. Vaktile Allahın mevdud-
luğu [Vucudi barî] mes'elesile karışdırarak,
bu mes'ele fena dermeyeran olunmuştur:
Esasen insaniyyet, Allahı pek az, kale ali-
yor; hiç bir fedaî [martır] bu samalar mün-
zevisi için kendisini feda etmez. onda gö-
ülen bizi layemut kıla bilmeye kadir ik-
tidar idi. İnsan da'ima semaya atlamak
istedi ve kendi başına bunu yapamıyor:
kendisine elini uzatması için insan Allahı

[*] Ya'ni böyle zalim ü herç ve me-
rç ile dolu bir âlemin halıkı olmak sı-
fatını Allahına atf etmek Allahına ihtiram-
sızlık olur. Schopenhauer der ki eğer bu
dünya bir Allah tarafından yaratılmış olsaydı
ben bu Allah olmak istemezdim çünkü
cihanın sefaleti yürekimi parçalardı. A.D.

[*] Eflâtun felsefesinde yaratıcı bir
İlahın ismidir. Yunanca işçi usta demek
olan *Demiorgos* kelimesinden muştaktır A.D.

icad etdi sonra bu münciye mahabbetle merbut oldu. Fakat yarın dört yüz milyon hiristiyana denilecek ki Allah yokdur; yalnız bir cennet, bir insan İsa, bir bakir ana ve evliya [Saints] var. Onlar çabuk müteselli olurlar.

Filhakike, layemutluk bize yetişir. Be- için ben «mükâfat» istemem, ben dilenmem: ancak hayat isterim; sevmiş olduklarımla birleşmeyi, mehabbetin dostluğun hasbiligini ebediliğini isterim.

Ölümün, mehabbetin sönmesi olabileceği; gönüllerin bir ayrılması; ebedî bir sönme olacağı; mezarlığın taş mezarlarile divarile hakiket olaacağı; hayati ma'nevîmi teşkil eden kimselerin, bu günle yarın arasında elimden alınacağı yahud onların elinden benim alınacağım ve yekdigermize asla i'ade olunmayacağımız ilk defa zihnime girdiği vakit uzun umidsizliğimi tehattür ediyorum. Ba'zı gaddarlıklar var ki inanılmaz zira havşalanız almaz; İnsan kendi kendine der: bu mümkün deyildir zira insan içinden düşünür: ben bunu nasıl yapardım? [Devam edecek]

BİR MUTALÂAYA...

Haftalık bir mecmuada [*] benim gençlerde çıkmış olan Bergson'un «şuurun bila vasıta mutaları»nın tercemesi hakkında ufak bir mutalâa gördüm... yalnız şu kadar söyleyeyim ki bu tercemeyi be- genememek hissine kapılmış olan kalemin... kendisinin, değil «terceme» hatta «tahrir» olarak meydana koyduğu felsefî yazılar hiç olmazsa daha türkçeleşmiş, daha az kapalı, daha az çetrefil olsaydı...

Hele «şuurun bila vasıta mutaları» gibi felsefe aleminin ehemmiyeti nisbetinde müşkül, çok istendiği halde şimdiye kadar hiç kimse tarafından el sürülememiş bir eserin tercemesinde «mutalar»ı «verme» diye taslıha kalkışmaklı bir şey oluvereceği zanına düşmek... ne «naif» bir düşünce...

Halil Nimetullah

[*] Hayat, sayı: 122. «şuurun bila vasıta mutaları hakkında»: Mustafa Şekip.

AMELİ RUHİYYAT

Bu kitabı teşkil eden mülâhaza [Remarque] lar o kadar pür tefekküratdır ki kari'leri derinden derine düşündürür, o kadar ziyâ- dar dır ki, kari' bunları okurken, kendi ken- dine: «ne kadar doğru!» der ve kari' düşündükçe bunların isabetine, doğruluğuna nüfuz eder.

G Le Bon in trâside düsturlar halinde ifade ettiği bu hakiketler hiç de, alel'ade hakiketler deyillerdir. Bil'aks ekseriya mütedavil efkâra mühallifdirler. İhtar ve ikazlarında peygamberane bir seciye vardır.

Adolphe Brisson (Les Annales)

Ş Asrımızda ictimâ'i sukut ve su'udların ihtirasların, ictihadların ve i'tikadların 'â- millerini en iyi anlayan ve ba husus en iyi tahlil eden fransız hakimi Dr. Gustave Le Bon dur. Büyük ingiliz gazetesi Times yeni firansanın en mümtaz mütefekkirleri olmak üzere H. Poincaré yi, G. Le Bon ve Bergson ı zikr eler ve psikolocyyaı tecdid ederek, layemu: Claude Bernard ın fizyolocyyaı i'lâ etmiş olduğu ulum müsbete mertebesine yükselten (Gustave Le Bon) ın kitaplarını dikketle mütalâa etmeyi ric'ali hükûmete tavsiye ediyor. Bu mümtaz mütefekkir, hiç şüphe yok, cihanın muhat olduğu bu karanlık gice- nin haricine biraz çıkmamıza müsa'id olan meş'alelerden biridir.

(Revue Bleue) Dr. AB. DJ.

Ş Kıymetli bir valimizin AMELİ RUHİYYAT mütereccimine ziyadar bir mektubu: [aynen]

24/1/29

Bristol Hoteli

Pek muhterem ve fadil ustadım efendim,

Za'ı âlinizi ilk ziyaretimde, bir münase- betle psychologique silahların topdan, tü- fenkten çok daha kuvvetli ve müessir ol- duklarını ve bu silahların isti'mali sayesinde muntika'i idarem dahilinde ba'zı havalide kıta'atı askeriyye bulundurmak lüzum ve za- ruretinin za'il olduğunu arz etmişdim.

Gustave Le Bon ın, mütale'asını bendeni- ze emr buyurmuş olduğunuz Les incertitudes